

BAROMFIAK

MÉHÉSZET ÉS SELYEMTENYÉSZTÉS.

BAROMFI-, MÉH- ÉS SELYEMTENYÉSZTÉSI SZAKLAP.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET BAROMFI-, MÉH- ÉS SELYEMTENYÉSZTÉSI SZAKOSZTÁLYÁNAK HIVATALOS KÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN HÓ ELSEJÉN.

Előfizetési ára: Egész évre 2 forint.

Szerkeszti: RUBINEK GYULA,

az országos magy. gazdasági egyesület ügyvezető titkárja.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, üllői-ut (Köztelek).

Az országos magyar gazdasági egyesület és a baromfitenyésztési szakosztály tagjai tagdíj fejében és a „Köztelek“ előfizetői ingyen kapják. A baromfitenyésztési szakosztály tagdíja egész évre 4 ft. — Az orsz. magy. gazd. egyesület tagdíja egész évre 10 ft. — A „Köztelek“ előfizetési ára egész évre 10 ft.

TARTALOM.

	Oldal
A szerb baromfi.	17
Tárca. Adatok Magyarország baromfitenyésztése legújabb történetéhez.	18
Czelluloid-gyűrűk baromfi-jegyzésre.	17
A méz gyakorlati felhasználása.	17
Selyemhernyótenyésztés.	18
Különfelek.	19
A marienburgi mészeti egyesület. — Gazdálkodjunk. — Körnök a kakasnál. — Lud- és kaesatollak összeszedése. — Naponkint kétszer tojó tyukok. — Porfürdő tyukok számára. — A baromfistrágya. — A jó méhkas kellékei.	20

A szerb baromfi.

Legutóbbi számunkban adtunk hírt arról, hogy a szomszéd Balkán-államok immár nemcsak a gabona és állatbehozattal versenyeznek velünk, hanem legújabb baromfitermékükkel is. Fejlődő mezőgazdaságuk, a földárak alacsony volta, a mezőgazdasági munkás kis igénye mind oly tényezők, melyek folytán könnyen felvehetik a versenyt keleti szomszédaink mi velünk, dacára, hogy intenzív gazdálkodási rendszerünkkel magasan fölöttük állunk.

A kicsi Szerbiából jön a hír — hol eddig a baromfi piaci áru tárgyát alig képezte — hogy magyar kereskedő cégek ügynökei tíz-tizenöt vasutl kocsirakomány számára vásárolják össze a szerb baromfit és szállítják Magyarországra. Minden valószínűség szerint nem nálunk kerül ez a szerb import fogyasztás alá, hanem továbbszállítatik a mi exportálmainkba.

Nincs kétség abban, hogy a vasuti szállítási díjat a szerb baromfi megbirja, akármennyire viszik is, mert értesülésünk szerint a magyar kereskedők ügynökei a szerb tyuk párját 1 dináron vásárolták össze, a mely összeg 40 krt tesz ki a mi pénzünk szerint.

Kicsinyeskedés vádjával volnánk sujtathatók, ha azt állítanánk, hogy magyar baromfikereskedőinknek a keleti államok piacain való térfoglalásában hazai baromfitenyésztésünkre veszélyt látunk. Terjeszkedjenek merkurjaink a merre tudnak s a merre lehet, ha hasznukat látják e terjeszkedésben. Elvégre is szerb szomszédainktól sem irigyelhetjük, ha pénzt látnak ők is a „haszontalan“-nak nevezett jószágból, a baromfiból.

Van azonban ennek a dolognak egy háttére, melyre utalnunk kell s figyelmen kívül hagynunk nem lehet. A Szerbiában összevásárolt baromfi idehaza fogyasztás tárgyát bizonyára nem fogja képezni, nem is azért vásárolják azt össze a kereskedők, hogy a hazai piacokon bocsássák forgalomba, hanem azért, hogy tovább vigyék baromfikiviteli államainkba Ausztriába, Német- és Franciaországba s ottan árusítják el mint magyar baromfit.

Az egész vállalkozás ma még a kísérletezés stádiumában van, felő azonban, hogy mihamarabb nagyobb arányokat fog ölteni s a mint a magyar és román buza keverékéből örölt lisztre a francia- és német pékek reáolvasták a szentenciát, hogy nem olyan jó már mint régen volt, hogy a magyar buza sikértartalmából vesztett, akként járnak kereskedőink a magyar baromfi gyanánt transzportált szerb baromfival is, mely sem sulyra, sem a hus izletességére nézve közel sem áll a mi baromfi-alkalmunkhoz.

És ebben rejlik a veszély magva. Exportállamaink különben sincsenek ma megelégedve az exportált magyar baromfival; kicsinylik az állat sulyát, az izletes husért kelendő az csak odakint, a mi a szerb baromfinál éppen nincs meg. Elismerik azonban, hogy elsőrangú baromfitenyésztő-ország vagyunk, hogy tudjuk a baromfit nevelni, a szerb transzport azonban bizton megváltoztatja ezt a vélekedést.

Ma a baromfitenyésztés terén hazánkban a fokozatos emelkedés lejtőjén haladunk felfelé, az ehhez hasonló tünetek könnyen lefelé gördítik a lejtőn baromfitenyésztésünket, melynek emelésén az utóbbi években kormány és társadalom annyi üdvöset cselekedett és hozott létre s a mely a mai nyomasztó gazdasági válság közepette az adót izzadó kisgazdának nagyon sok esetben mentőhorgonya.

Idebent pár év óta az orosz tojás olcsó áraival lenyomta a mindent kiaknázó merkantil érdek a tojásárakat, most meg ime, küszöbre hozta a silány szerb baromfit (mely balkán buzaocsun hizott) hogy tönkretégye vele a magyar baromfitenyésztés hirnevét!

H. A.

Czelluloid-gyűrűk baromfi-jegyzésre.

Mint az emlős állatok, úgy a szárnyasok jegyzésére is sokféle módot kigondoltak már s eléggé ismeretes, hogy a baromfiak jegyzését hazánkban is különösen kétféleképpen végzik, t. i. a viziszárnyasok uszóhártájának kilyukasztásával, a tyukfélélknél pedig a lábak meggyűrűzésével.

Az első jegyzési formát e lap még nem közölte, azért arra kiterjeszkedni czélszerűnek vélem, az utóbbinál pedig — habár e lapban volt már szó róla, azért emlékezem meg, mert egy új lábgyűrűt óhajtok ismertetni.

A mi tehát a viziszárnyasoknak az uszóhártáján való jegyzését illeti, az abban áll, hogy alkalmas csipő-fogóval lyukakat ütünk az ujjak között levő uszóhártájába s e lyukak száma és elhelyezése alapján aztán bizonyos kules szerint számítunk. Es pedig: (8. ábra) a balláb uszóhártájában bizonyos helyen egy-egy lyuk = 1—6, ugyanott a 6 jegye az 1 jegyével kombinálva = 7, a 2 a 6-al = 8, a 3 a 6-al = 9, mindez a jobb láb uszóhártáján 10—10-et számít, következképp jegyeztetik, pl. a 38, 52, 74, 98 úgy, amint a 8-ik ábra mutatja, aztán pl. 100-at a 60-nak és 40-nek, 110-et az 50-nek és 60-nak stb. kombinálásával jegyezhetünk.

A szóba hozott celluloid-gyűrű már most, melyet zárt és nyitott állapotban a 9-ik számú ábra mutat, úgy alkalmaztatik a tyuk lábszárára, hogy nyitott állapotban oldalaslag szétfeszítettik annyira, hogy a lábszár beleférjen s ekkor aztán becsattintatik. A ki akarja, a gyűrűkhöz adott ragasztással a zárórészt össze is ragaszthatja, de ekkor a gyűrű többé más állatra nem használható. A gyűrűk forgalomba hozója tintát is ad a készülékhez, melylyel a szükséges jelek, számok letörülhetlenül felírhatók. Ily jeleket azonban izzó érczűvel is be lehet sütni a czelluloid-gyűrűkbe s a záró-rész mondott összeragasztása el is kerülhető, a mennyiben az egykönnyen ki nem nyílik.

A gyűrűket a W. Kuvert cég Adl-Altenfeldben, Kelet-Poroszországban készíti s különféle nagyságban és színben szállítja. Száz darab ára nagysághoz mérten 3 és 4 márkába kerül. m. k.

A méz gyakorlati felhasználása.

Likör-készítés.

Nincs az életben oly hasznos, az egész ségre teljesen ártalmatlan s annyi mindenfélére alkalmas produktumunk, mint a méz és viasz. Igen nehéz volna mindazon likörök,

borok, pezsgők, orvosszerek és toilette-czikkek készítménye és felsorolása, amelyeknél a méz játsza a főszerepet. Hanem mindannak daczára igyekezni fogok egynéhányat azok közül megismertetni, ugyszintén azok készítménye módját is.

Likör-készítés.

A mint az általán ismert dolog manapság az összes likörnek hideg uton állítatnak elő. Sajnos azonban, hogy a nagyobb gyárakban likörök előállítására még igen gyakran rossz surrogatumokat és sziropokot használnak fel, amelyek vegyileg oly tetsetősen állítatnak elő, hogy tévedésbe ejtik a szemet, de az egészségre határozottan károsan hatnak. A legégszesebb és legolesőbb s e czélra legalkalmasabb terményünk a méz s ha azt ily czélokra igyekszünk felhasználni, ki'óját 1'50—2 frtért is könnyen értékesíthetjük. A likörök készítménye módja igen egyszerű, azt hideg uton állítjuk elő spiritusz, víz, esszencia és mézből, minden apparátus nélkül.

Főfeltételei először is, hogy e czélra a legfinomabb, tiszta és kétszer rektifikált 95%-os spirituszt használjunk, s hogy a felhasználandó víz tiszta, lehetőleg lágy legyen. Kutviz e czélra nagyobb ásványanyag tartalmánál fogva nem igen alkalmas és mellőzendő, a folyóviznek teljesen tisztának kell lenni, a mely viz sok meszet tartalmaz, egyáltalán nem alkalmas; a legajánlatosabb e czélra az esőviz.

Az esszenciáknak úgy kell preparálva lenniök, hogy a méz ízét elvegyék, s ezek dugaszolva hideg helyen tartandók.

A méz először is vízben feloldatik (egy kiló mézhez fél kiló vizet kell venni, ez a mennyiség lassan felforrlandó, s az e közben keletkező hab leszedetik).

A méz minősége szerint az hosszabb vagy rövidebb ideig főzendő, míg egészen tiszta átlátszó lesz. Megtisztulás után lehűtjük.

A likörök festésére ártalmatlan festanyagokat kell felhasználnunk, mint a minők égetett cukor, gyümölcsnedvek, sáfránineta stb.

Ha a likör zavaros, a tisztításra derítőport használunk, ebből 10 literre 5 grmot veszünk, melyet $\frac{1}{32}$ liter vízben felforraltva öntünk az üvegbe.

Minél több ideig marad a likör rak-táron, minősége annál jobb.

A készítésnél következő sorozat tartandó be:

először a spirituszhoz öntjük az eszenciát, jól összerázzuk s 12 óráig állani hagyjuk, míg az eszenciával jól összekeveredik; azután hozzá öntjük a mézet s ujólag jól összerázzuk, legutoljára hozzá adjuk a szükséges vízmennyiséget és festéket, a mi után a likör készen van s pár heti tartás után élvezhető.

Az egyes likörök készítéséhez szükséges receptek következők:

10 liter Allasch-likör:

4 liter spiritusz,
70 gramm allascheszencia,
4 kilo méz,
2 liter víz.

10 liter Ananas-likör:

3'5 liter spiritusz,
100 gramm ananaseszencia,
3'5 kilo méz,
3 liter víz.

10 liter Anisette-likör:

4'2 liter spiritusz,
100 gramm anisetteszencia,
1'3 kilo méz,
4'5 liter víz.

Selyemhernyótenyésztés.

II.

E lapok mult számában a selyemhernyó három első életszakáról mondtunk el egyet-mást s főlemlítettük, hogy a selyemhernyót a betegségek nem az első egy-két időszakban, hanem inkább a harmadik, még gyakrabban a negyedik és utolsó időszakban lepik meg.

A negyedik életszakban már napról-napra mind több táplálékot igényelnek a hernyók; ekkor lehetőleg feltörzsű fák leveleivel kell etetnünk; mivel pedig a nedves levelekkel való etetés szintén a hernyók megbetegedését vonja maga után, ezélszerű kéznél tartani egy légsúlymérőt s az esős időjárás bekövetkezte előtt a pár napra szükséges száraz levelek beszerzéséről kell gondoskodni.

A tenyésztési helyiségben állandóan meg kell tartani a 16—18 foknyi meleget, ha pedig ez a fok a melegségnek a külső lég behatása következtében emelkednék, akkor a helyiség levegőjének lehűtéséről mesterséges uton kell gondoskodnunk. Ez történhetik akként, hogy a tenyésztésre használt csürben, vagy pajtában friss tiszta hideg vizet lapos edényben helyezünk el. Lehet lehűtenünk a levegőt egyszerűbben akként, hogy a talajt meglocsoljuk.

A hernyóknál a dugulás rendszerint ebben az időszakban szokott bekövetkezni, a midőn a cserjelevelét után a magasabb törzsű fák leveleivel való etetésre térünk át. Az átmenet akként történjék, hogy felváltva, reggel cserjelevellel, a második etetésnél falevéllel etessünk és így váltakozva két-három napig. Ezen etetési eljárás mellett nem fog beállni azon eset, hogy a hernyók nem távolítják el rendesen az ürületet; ez ellen különben sokan akként védekeznek, hogy apróra vágott salátalevéllel etetik a hernyókat. Ezen orvosszer azonban még eddig nem bizonyult czélravezetőnek. Lehet, hogy a salátalevéllel való etetés nélkül is bekövetkezett volna a javulás.

Sok selyemhernyótenyésztő panaszkodik, hogy a salátalevéllel való etetési eljárás következményeképp a dugulás megszűnik a hernyóknál, előáll azonban a hasmenés, a mi szintoly veszedelmes baj hernyóinkra nézve, mint az előbbi.

A negyedik életszakban, mint már említettük, napról-napra fokozandó a levél adagolása. Legalább hétszer etessünk naponta s a hernyók állványait vagy cserényeit naponta bővítsük, szaporítsuk, hogy könnyebben mozoghassanak a rohamosan fejlődő hernyók.

TÁRCZA.

Adatok Magyarország baromfitenyésztése legújabb történetéhez.

Már Nagyváthy 1820-ben értekezett a háztartásról irt könyvében a baromfitenyésztésről. Nem igen hízogóleg szól róla, mert csak szükséges rossznak mondja, mert a baromfi sokkal többet emészt, mint a mennyit megér és a mennyit tojományával jövedelmez, hát csak a gazdasszonyoknak ajánlja a baromfitenyésztést. Persze akkortáiban a baromfinak és terményeinek nem volt az az ára, mint most és exportunk sem volt. Említi, hogy már akkor is hozattak Franciaországból hozzánk költőgépek, de ezek nem váltak be, mert a kikelt állatokat nagyon bajos volt nálunk, a mi éghajlatunk alatt felnevelni. Akkoriban nem voltak még a gépek önszabályozók, és nem voltak mesterséges anyákkal ellátva, mi a felnevelést nagyon megkönnyíti. Különben a könyv, illetőleg annak 16 oldalra terjedő baromfitenyésztési fejezete, igen érdekes tartalmu, és a mai napon is sok igazság van benne megírva.

Azóta hosszú ideig hallgat a krónika a baromfitenyésztésről. A 40-es években a cochinchina tyukok felmerülte, nemcsak Nyugat-Európában, hanem nálunk is. A figyelmet felkeltette a baromfitenyésztés iránt.

Olyan körök kezdtek iránta érdeklődni, melyek azelőtt semmibe sem vették a baromfit. Így a mostani baromfi-tenyésztési egyesület elnöke báró Nyáry Gyula édes apja, boldogult báró Nyáry Antal már a negyvenes években hozatott Angliából sárge cochinchinákat, melyet egy ismerőse, egy londoni bankár küldött neki Pilsre. A küldött törzs egy kakasból és egy tyukból állott. Az állatok nagyok és magas lábúak voltak, vagyis magas állásúak. Az állatok árát nem tudom, csak azt tudom, hogy nagyon drágák voltak. Nemsokára ezután báró Prónay Gábor is hozatott Angliából egy törzset. Később id. Szilassy György nagybirtokos szintén importáltatott Angliából cochinchinákat. Az 50-es években báró Laffert Antal foglalkozott a cochinok nagybani tenyésztésével. Szintén az 50-es években hozatott Nagyréthy Darvas Pál nógrádmegyei birtokos, Angliából cochinchina tyukokat és többet, kiket felsorolni felesleges volna. De még is felemlitem, hogy hutirai Lukácsy Sándor, a hirneves kertész, az 50-es évek elején nagyobb számú cochinokat importált, melyeket Pesten az O. M. G. E. Köztelkén kiállított, hol a kiállított állatok nagy tetszésben részesültek. Elég az ahhoz, hogy a cochinok a baromfitenyésztés iránt felkeltették, nemcsak a külföldön, hanem nálunk is az érdeklődést. Egyéb érdemük a cochinchinának ugy sincs, mert nem mondhatók gazdaságilag hasznos fajtának, mert durva, erős csontozatúak, sokat fogyasztanak, nehezen fejlőd-

nek stb. Ezen cochinchinák az eredménye, hogy ki vannak a tenyésztésből kizszorították őket más nehéz és gazdaságilag hasznos fajták, mint a langshanok és a plymouth rocksok.

Megalakulván Pesten az Állatkerti részvénytársaság, annak elnöke és később igazgatója, a tudós Xantus János, mindenféle fajta baromfiakat telepített az állatkertbe, mi lendületet adott a baromfitenyésztésnek, mert tenyészanyagért, illetve tojásokért és élő állatokért nagy volt a kereslet, ugy hogy annak megfelelni sem birt. Az Állatkerti részvénytársaság átalakulván, „Állat-és növényhonosító társaság“-gá, midőn ennek igazgatóságát Serák Károly igazgató vette át, az állatkert a fajta baromfitenyésztésre még több gondot fordított és a tenyészanyag beszerzésére ugyszólván egyedüli forrássá vált.

Ezen utóbbi időre esik, hogy az „Állat-és növényhonosító társaság“ 1874-ben az állatkertben az első baromfi-kiállítást rendezte. Mint első kiállítás, valóban sikerültnek volt mondható, mit az akkori napi-és szaklapok bizonyítanak. E kiállítást Bartal akkori földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter nyitotta meg, utalván a többi közt a baromfitenyésztés fontosságára, melynél különféle hulladékok sikeresen értékesíthetők és melynél a nők hasznos foglalkozáshoz juthatnak. A kiállítók közt volt József főherczeg Ő Fensége is labrador kacsáival, ki azon gyakorlati tanácsot adta a jurynek, melyben nők is voltak, hogy neesak külse-

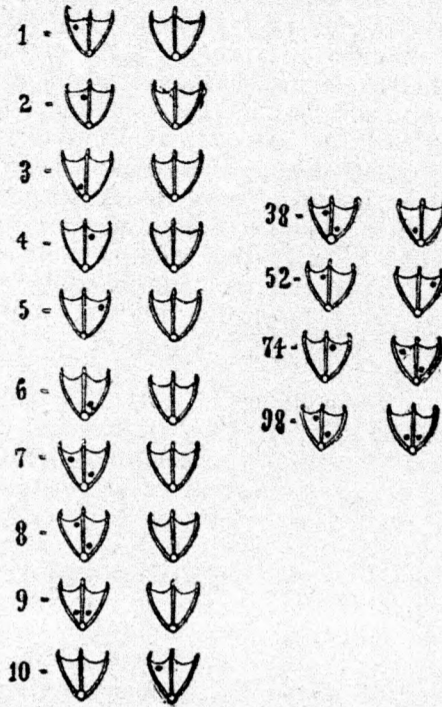
Ha a negyedik életszak utáni vedlésen a hernyók keresztülestek, az alatt a 10 nap alatt, a mennyi ideig az ötödik életszak tart, éppen *tíz* annyi levelet igényelnek, mint az előző négy életszakban együttvéve. Ekkor következik aztán a munka dandárja, az etetés, tisztogatás és egyéb munkák is tízszer annyi időt vesznek igénybe, mint az előző négy időszak. Rendszerint 10—12-szer kell etetni naponként s hogy az etetés gyorsabb tempóban legyen végezhető, egész leveles galyakat is hinthetünk a cserényekre s ezzel a tisztítás munkáját nagyban megkönnyítjük, de operfaállományunkat hátráltatjuk ezzel az eljárással. Esős időjárás bekövetkezte előtt mégis czélszerű a leveleknek a galyakkal együtt való szedése azért, mert a galyakon tovább elállanak és üdék maradnak a szederlevelek.

Tartós esőzés idején nincs más hátra, mint a nedves leveleket leszedjük és mesterséges uton egyszerűen megszáritjuk akként, hogy kenderhálóban a leveleket jól megszárazzuk, mi által az esősepek leperegnek a levelekről, s azokat egy félóra szellős helyre teregetjük s ekként megszikkadva, a hernyók elé tehetjük. Fődolog mindenesetre, hogy minél bővebben adagoljunk, mert csak úgy nyerünk súlyos gubókat. A bekötés előtt két nappal kezd apadni a hernyók falánsága, a hernyók teste áttetszőbbé válik, testük előrészt fölfelé tartják s fonálmirigyekből selyemfonál lóg ki, amiből következtethető, hogy a bekötés ideje elérkezett. A hernyókat ekkor ide-oda mászkálni nem hagyjuk, hanem elősegítjük a hernyónak a bekötésre alkalmas hely kiválasztását fonógunyók és állványok elhelyezése által. A fonógubókat nyirfarózsából, száraz fagyalból, rezepe- vagy rozsszalmából magunk is elkészíthetjük. A gubózás ideje alatt a helyiségben a hőmérsékletet 19—20 fokra emeljük.

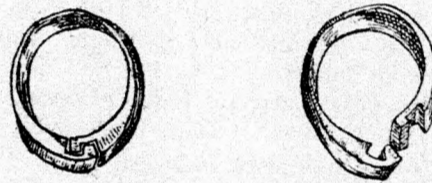
Ezek után még a selyemhernyók betegségeiről és az azok elleni védekezésről említünk fel egyet-mást.

A foltbetegség mindjárt az első életszakban szokta meglepni az állományt, a test előrészein és a has táján kiálló lábacskaikon mutatkoznak a foltok. A betegség

föllépte észlelhető, ha a vedlés nem a rendes időben megy végbe. E foltok tulajdonképp élődő gombák, melyek a hernyó belsejét támadják meg s a szervek működését gátolják. A védekezés e betegség továbbterjedése ellen nem állhat egyébből, minthogy a foltos hernyókat az egészségesektől elkülönítve, külön helyiségben tartjuk.

8. ábra. Viziszárayasok uszóhártyáinak jelzése.

9. ábra. Czelluloid-gyűrűk baromfi-egyzésre.

A foltnál jóval később lép fel az aszkór vagy renyhekór, mely nem egyszerűen megsemmisíti a hernyóneveléssel járó fáradozás után remélhető gubóaratást. E betegség nem észlelhető a hernyó külső

testén. Ismertető jelei az étvágyhiány, lomhaság, a hernyók puhábbak, néha órák hosszáig mozdulatlanul fekszenek a cserényeken.

A renyhekórt leggyakrabban a rossz táplálék, tiszta levegő hiánya, a szabályszerű kikelés mesterséges megakadályozása esetén kapják meg a hernyók, de előidézi a tulzsfoltosság is. Mindezek ellen azonban a védekezés nem nagy munka, kellő elővigyázat mellett — föltéve természetesen, hogy egészséges petéket kelesztünk ki — megóvhatjuk állományunkat a renyhekórtól.

Gyakran előforduló betegségei a selyemhernyónak a *sárgaság*, mely az utolsó időszakban gyenge levelek etetése folytán áll elő, a *sorvadás*, mely a renyhekórral összefügg, mely ellen sokan a helyiségnek karbonsavval való tisztázásával védekeznek kevés sikerrel, s a *mészkor*, mely a hernyók megmerevedését okozza. Kisebb jelentőségű beteges tüneteket elég számban tapasztalhat hernyóin minden tenyésztő, melyeket a betegségekkel együtt elkerülhet azáltal, ha úgy a helyiséget tisztán tartja, mint egészséges levelekkel való etetéssel szorgosan ügyel arra, hogy a hernyókat kifejlődésükben semmi ne akadályozza.

KÜLÖNFÉLÉK.

A marienburgi méhészeti egyesület, melynek 55 fiókegylete van 1171 taggal, mult évről szóló jelentését most adta ki. A jelentés kiemeli, hogy az elmúlt évben a méztermés több mint kétszerese az előző évi terméseknek, az egyesület tagjai ugyanis 1895. évben 61.497 kgr. mézet termeltek. Németországban egyébként daczára a mult év bő termésének, a mézárak az utóbbi hónapokban emelkedtek.

Gazdálkodjunk. A tyukfélék tollait általában véve nedvesen, mikor már a tyukféle levágása után leforráztatott, szokták lekopasztani és azután ellökni. — Pedig ez kár, mert a csirke és tyuk tollának is van kereskedelmi értéke. — Ezen tyuktollakkal

jük után ítéljük meg kacsáit, hanem *süttesse nek meg egynehányat és akkor itélkezzenek.* Hat darab meg is süttetett, és vadas mártásban fel lett tálalva.

Nem szükséges mondanom, hogy ezen kacsák kitüntetésben részesültek.

Ott volt *Rodiczky* Ottilia, ki keresztezett ludaival figyelmet keltett, dr. *Rodiczky* Jenő, ki bemutatta szükségköltség-gépét, mely arra a czélra szolgált, hogy az esetre, ha valamelyik kotlónk elhull, vagy oda hagyja fészket, az alatta levő tojások ne vesszenek el, hanem azon költség-gép segítségével kiköltessenek. A legtöbb pénzdíjat egy bizonyos *Figyelmessy* angyalföldi majoros nyerte francia fajtaival. És volt is hatása ezen kiállításnak, mert ennek következtében számosan elkezdtek tyukászokdni.

Ugyanebben az időben jelent meg *Grubiczy* Geyzának „A tyukászat” című munkája, mely mint egyedüli, oly kedvező fogadtatásban részesült, hogy most, mint „A Baromfitenyésztés” IV-ik kiadását érte az Athenaeum kiadásában. Ez is hozzájárult baromfitenyésztésünk emeléséhez.

Ugyanis 1877. december havában indult meg a „Gallus” című baromfitenyésztési szaklap és 12 évig állott fenn. Ennek a szaklapnak volt annyi érdeme, hogy a felébredt érdekeltséget táplálta és uttörő volt. Azóta keletkezett két baromfitenyésztési szaklap.

Nemzetközi baromfikiállítás is tartatott 1885-ben a budapesti országos kiállítás alkalmával, mely fényesen sikerült, s melynek

sok látogatója volt. Itt daczára a külföldnek, mely erősen volt a kiállításon képviselve és szép állatokkal, mégis mi magyarok nyertük meg az első díjat, a kitüntető nagy oklevelet. Ezt *Kovácsnay* Zsigmond nyerte el. Ezen kiállítás sikere és a forgalmi statisztika hiteles adatai, melyek a baromfi- és terményeink mint élő és leölt baromfi, ágytollu, tojás, libamáj, libaszir óriási emelkedését mutatják, úgy hogy az export ma meghaladja a huszonkét milliő forintot, irányozták a kormány figyelmét a baromfitenyésztésre.

Országos baromfi-tenyésztési egyesület is alakult, mely beleolvadt az Országos Magyar Gazdasági Egyesület baromfi-tenyésztési szakosztályába, a honnan azonban kiváltak és újra mint önálló országos baromfi-tenyésztési egyesület, megkezdték működésüket és most is fennállanak báró *Nyáry* Gyula elnöksége alatt.

A kormány figyelmét felkeltvén a baromfi-tenyésztés, legelső dolga volt, hogy gróf *Bethlen* András 1890-ben a földmívelésügyi minisztérium kebelében egy szakközvetet alkalmazott a baromfi-tenyésztési ügyek vezetésére, a földmívelés-iskolák gazdaságai baromfi pepinériákat létesített, hogy azokból a tenyésztők könnyű szerrel és olcsón juthassanak jó tenyészanyaghoz és azok némelyikében, az angol rendszerű *Hearson*-féle költő-gépeket működésbe helyeztette. Ugyancsak 1890. évi augusztus 10-én kelt körlevelével a vidéki gazdasági egyesületeket felhívta, hogy kebelükben baromfi-tenyésztési bizottságokat alakítsanak.

Meg is alakult ily bizottság mintegy 33 megyei egyesület kebelében, de hogy működött-e? arról nincs tudomásom, legalább erről a nyilvánosságra semmi sem szivárgott ki. A miniszter rendeztetett baromfi-tenyész-állatvásárokat, melyekben a gazdaságilag hasznos külföldi baromfifajtákat kiosztás végett, különösen néptanítók közt, megvétette. Utódja gróf *Festetics* pedig körlevelet intézett a törvényhatóságokhoz, melyben őket felhívja, hogy a baromfiak közt dúló fertőző betegségek ellen óvrendszabályokat alkossanak, megküldvén egyúttal a rendszabály tervezetét. De tudomásom szerint eddig csak egy vármegye, névszerint Zemplén vármegye alkotott e tekintetben rendszabályt.

Gróf *Bethlen* András az országos baromfi-tenyésztési egyesület kebelében egy szaktanácsosi állást is szervezett évi 600 frt fizetéssel. Ezt azonban gróf *Festetics* Andor törölte.

Mindennek a következménye, hogy exportunk óriásilag emelkedett, mely exportunkat Oroszország nemcsak fenyegeti, hanem már meg is támadta. És baromfitenyésztésünket, exportunkat, ezen támadás ellen mégis meg kell védenünk, mit csak olcsó tenyésztés és finomabb, értékesebb áru előállításával érhetünk el. És el is kell ér-nünk, hogy ezen újabb időben virágzásnak indult kisebb állattenyésztési ágat nem akarjuk kezünkben kibocsátani, mely tenyésztési ág különösen a szegényebb emberek kezében van.

szokták a tengeri hajók ágyneműit kibélni és használják a kész kelengyék tollas ágyneműi keverésére. Igaz ugyan, hogy a tyúk és csirke szárazon való megkopasztása időt rabló munka, de a szárazon megkopasztott csirkének, poulardnak a husa annyival izletesebb. Azért a baromfi-kereskedők, kik t. i. leölt szárnyasokkal kereskednek, szárazon kopasztják meg az állatokat, mikor még a levágás után melegék és néha bizony még élet is van az állatban, mikor már kopasztják. A tyúktollnak kereskedelmi értéke most is 50—60 frt 56 kilogrammonként. A külföldi nagy vendéglőkben azon okból, hogy a hus izletesebb legyen és a tollat is megnyerjék, géppel kopasztják szárazon a tyúkféléket. Ezen gép lábbal hajtható és forgó hengerekből áll, úgy hogy a kopasztó egy helyben ül és az állatot oda tartja a hengerekhez, melyek a tollat róla letépi.

Körmeők a kakasnál. Ha kakast veszünk tyukjainkhoz tenyésztésre, legelőször is vizsgáljuk meg, hogy megvannak-e mind a körmei. A körmeők ugyanis télen át rossz ólakban lefagynak és tavasz felé lehullanak. Már pedig a körmeők léte a kakasnál igen lényeges, mert ezek nélkül nem is képes hivatásának megfelelni. A teremtés nemcsak azért adta a kakasnak a körmeőket, hogy ezekkel kaparjon tyukjai számára élelem után, hanem azért is, hogy a termékenyítésnél neki segítségére legyenek. Ugyanis mikor a kakas a termékenyítésnél a tyukra kapaszkodik, körmeivel tartja magát fenn a tyúk tollazatában. Körmeők nélkül ezt nem teheti és csakhamar lecsuszik róla, a nélkül, hogy megtermékenyítette volna. Azért a körmeők nélküli kakastól a tenyésztésnél óvakodjunk.

Lud- és kacsatollak összeszedése. Németország azon helyén, hol a ludakat életökben nem kopasztják meg, mint például Pomerániában és igen helyesen, mert az életében megkopasztott lud növényében hátramarad és az a toll, a mit róla lekopasztanak, nem ér annyit, mint a mennyit ér azon takarmány, mely a lekopasztott tollak utánpótlására szükséges, — az divik, hogy a paraszt udvar gyermekei, mikor a ludak vedlenek és tollaikat hullatják az udvarban, a gyümölcsösben és a környéken, a hol a ludak járnak, az elhullajtott tollakat összeszedgetik, összegyűjtik. Így azután részben megnyerik a ludtartók azon tollat, melyet ha ludakat életükben kopasztottak volna, nyertek volna. A gyerekeknek pedig a tollszedés mulatság és egymással vetekednek a tollgyűjtésben. Ebből mi is tanulhatunk. De mi még a magunk kárán sem tanulunk, hanem derűre-borura kopasztjuk ludainkat, mi alatt azok növekedésükben, kifejlődésükben visszamaradnak. Ezért olyan apró könnyű állatok a mi ludaink s azért kifejlett súlyosak pomaráni ludak, azért olyan híresek Európaszerte és azért keresett a pomaráni füstölt ludmell.

Naponkint kétszer tojó tyúkok. Megtörténik, hogy valamelyik tyúkunk egy nap alatt két tojást tojik, az egyiket nagyon is korán reggel, a másikat este. Ilyenkor nagy öröme van a kezdő tyúkasznak, hogy neki olyan tyúka van, a mely naponkint két tojást tojik. Pedig hát a valóságban úgy áll a dolog, hogy az egyik tojást a tyúk kora reggel tojta, a mely tökéletesen ki volt fejlődve; de az esteli tojás már nem volt tökéletesen kifejlődve, mert rendszerint nagyon vékonyhéjú volt, sőt azt lehet mondani, hogy ez a héj puha volt, korai szülött. Az meg éppenséggel bizonyos, hogy az ilyen tyúk a rákövetkező napon nem fog tojni. Mert a tojás sárgájának, midőn a petefészekről leválik, legalább is 23 órára van szüksége, míg a tojás fehérjét, a különböző hártákat, és a tojás kemény héját magára veszi és mint tökéletesen kifejlett tojás kitojatik.

Porfürdő tyúkok számára. A tyúkokat kinzó élősdiek ellen hatalmas óvszer a porfürdő vagy homokfürdő, melyben a tyúkok napközben, különösen napos időben vagy eső előtt szeretnek hentelegni. Ezt némelyek annak tartják, hogy a tyúkok csak élvezetből hentelegnek a földön, pedig valóban ezt az élősdiektől való megszabadulás végett teszik. Igazolja ezt azon körülmény, hogy a tyúkok ott is hentelegnek, a hol nincsen számukra por vagy homok, vagy föld, például kövezett udvarokon, a mi bizony élvezetet nem okozhat nekik. Némelyek a tyúkok számára fürdő-ládákat csinálnak, melyek alacsonyak és ezeket földdel vagy homokkal töltik meg és hogy sikeresebb legyen ezen fürdő, a homokot vagy földet kénporral keverik meg. Különösen alkalmasak ezen ládák a télre, a mikor az ólakba helyeztetnek, mert télen a tyúknak a szabadban nincs alkalma, hogy porfürdőt vegyen, már pedig télen is csak úgy kinózzák az élősdiek, mint nyáron.

A baromfi-trágya. A tyúk, a galamb és a pulyka trágyája nagy hajtóerővel bír, tartalmazván sok növényi termékenyítő sókat; azért azt gyűjteni kell és ha magunk fel nem használjuk, szívesen megveszik a kertészek. Ezt úgy gyűjtjük, hogy egy rossz homlóba, vagy faládba egy-egy centiméternyi földrétet és erre egy centiméternyi trágyát teszünk; erre ismét egy centiméternyi földet és erre trágyát, addig, míg az edény be nem telik. Különösen télen ezélszerű a trágyát gyűjteni, ekkor a baromfi a legtöbb trágyát termeli, mert a legtöbb időt az ólban tölti. De nem csak a trágya értékeért érdemes azt gyűjteni, hanem az ól tisztán tartása miatt is, mi az állatok egészségére szolgál. Csak száraz időben kell vele óvatosan bánni, mert éget.

A jó méh lakás kellei. Dr. Dzierzon, a méhészek atyjának nézete szerint a jó méh lakás kellei a következőkben foglalhatók össze: „Bármilyen célja legyen is a méhészetnek, akár buvárokodási vágy, akár kedvtelés, akár anyagi haszon, — mindenkor fődolog az, hogy a tenyésztésre használt méh lakás a céljának megfelelő legyen; szükséges, hogy abban a méhek ne csak könnyen kezelhetők, hanem a nagyszámú ellenségekkel szemben megvédhetők legyenek és a lakás a méheknek az időjárás viszonyosságai ellen kellő védelmet is nyújtson. Különösen a téli időjárás az, mely a méhekre igen veszélyes lehet; ha a méh lakás nincs úgy szerkesztve, hogy az a nagyfokú melegkiszugárzástól és a hideg behatásától a méheket megóvja. Nyáron a deszkából összezsuzogott primitív lakással is beérk a méhek s abban is kifejtik szorgalmukat, de nagy kárt vallanánk, ha télen is ily hiányos szerkezetű kaptárban tartanánk a kis állatokat. Főlemliti, hogy Hruschka őrnagynál nyáron a szabadon függő méhesládok is szorgalmasan dolgoztak, a nélkül, hogy az időjárási viszonyok ártalmára lettek volna a családoknak. A jól szerkesztett méh lakás falazata szerinte elég erős és meleg tartó kell hogy legyen. A fából készült lakás falazatának 8 cm. vastagságának kell lennie. Takarékosági szempontból szalma és fa együtt is használható úgy, hogy a vékony, deszkából készült fal kellő vastag szalmaréteggel borítottatik be, — vagy pedig kettős deszkafalat készítünk, és a falközöket tömjük ki szalmával. Tisztán szalmából is készíthetünk méhkasokat s ezek is czélszerűek, mert a szalma egyike a legjobb melegtartó anyagoknak. Ez esetben azonban préselt szalma használandó, hogy a belső fal felülete egyenetlenségtől ment legyen. A jó méh lakás további kellei az, hogy annak belső üregét a méhek igényeinek megfelelőleg be lehessen rendezni. Ha a méhek a kaptár üre-

gét egészen kitölteni nem képesek, a felesleges ür a kellő meleg kifejtését akadályozza. Végül szükséges, hogy a kaptár olyan legyen, hogy annak felállítására és elhelyezésére nehézségekbe ne ütközzék. Dzierzon szerint az ekként konstruált méh lakás tarthat csak számot a jó kaptár elnevezésére.

Mesterséges tojások. Amerikában mind nagyobb kiterjedést vesz a mesterséges tojások készítése. Gyarak vannak e czélra berendezve, melyek 2—3 ezer tojást gyártanak, sőt többet is óránként. A tojás sárgája kukoriczalisztból, keményítőből és más efféle anyagokból álló pépből, a fehérje pedig albuminból készül s ezeknek vegyi összetétele teljesen megegyez a természeti uton létrejött tojásokéval. A tojás héj belső hártájára gátlóanyagot, maga a héj pedig párisi gipszből gyuratik össze. A sárgáját a mesterséges tojásnak az említett anyagokból összegyurva, péppé, majd golyóvá alakítják, megfagyasztják s a fehérjét képező anyagokkal borítják be, melyek rendes körforgásnak alá vetve a tojás alakot felveszik s ismét fagyasztás alá kerülnek. A már kész tojást előbb, gelatinnal, azután gipszzsel vonják be. Állítólag az így készített műtojások és természetes tojások ize közt különbség nem tehető.

A kacsák szárazon való tartása. A kacsá viziszárnyas, azért mindenki vizen igyekszik a kacsákat tartani. Az igaz, hogy a vizen járó kacsák termékenyebbek, azaz többet tojnak, és tojásaik jobban vannak megtermékenyítve, mint a szárazon járóké, de peccenyének való kacsákat azért mégis jobb szárazon nevelni fel. Mert elvégre is a kacsának elég, ha bőven van vize, hogy így, s hogy benne lubickoljon. Ha pedig a kacsá vize jár, akkor folyvást mozog az uszás közben folyton tornázik és e miatt husa megkeményedik. Ezért a peccenyének való kacsákat jobb szárazon tartani, csak bőven kell nekik enni adni.

Magyar méhészek I. országos kongresszusa. A Magyar országos méhészeti egyesület és az Erdélyrészi méhészeti egyesület karöltve rendezik a magyar méhészek I. országos kongresszusát ez év augusztus hó 21., 22. és 23. napján a millenáris kiállítás termeiben. A kongresszus szervező-bizottsága most küldte szét a programot, az összes magyar méhészeknek.

A kongresszus tárgysorozata a következő: 1. Első nap: Alakulás, elnökségválasztás, a kongresszusra megjelent tagok számonvétele. 2. A védnök bizottságilag való meghívása. 3. A kongresszus ünnepélyes megnyitása a védnök által. 4. A magyar méhészet-egyletek országos szövetkezetének tervezete, kapcsolatban az állandó kongresszus kérdéseivel. Előadó dr. Rodiezky Jenő. 5. Szakelőadás: a méhészeti szakoktatás általában különös tekintettel a vándortanítói intézményre. Előadó Kovács Antal. 6. Méhészeti védtörvény. Előadó dr. Bodor László. 7. Másodnap. A méhészeti termények ipari feldolgozása, különösen a méz értékesítése czéljából. Előadó dr. Borszéki Soma. 8. A méhlegelők javításának kérdése. Előadó dr. Tirbás Nándor. 9. A méh lakók és keretméretek egysége. Előadó Binder Iván. 10. A méh természetrajzából. Előadó dr. Bálint Sándor. 11. Harmadnap kirándulás Kakucsra (Pestn.) Liebner József 1000 törzsből álló méhtelepének megtekintésére, mely alkalommal a helyszínén gyakorlati előadásokat fognak tartani a méhészet és ipara köréből.

A kongresszus tagsági díja 2 korona. A kongresszus iránt érdeklődők felvilágosítást nyerhetnek a kongresszusi irodában meg a Magyar Országos Méhészeti Egyesület hivatalos helyiségeiben (Budapest, Köztelek).

Az orsz. magyar gazd. egyesület tulajdona.